

دکتر محسن وحدانی
عضو هیئت علمی
دانشکده علوم ورزشی
دانشگاه اصفهان

پنهان کاری

راهکارهای دانش‌آموزان برای پنهان کاری در کلاس تربیت‌بدنی هستند. به نظر می‌رسد که پنهان کاری می‌تواند در کل زمان کلاس یا در بخش کوچکی از کلاس اتفاق بیفتد. دانش‌آموزان به دلایل گوناگون در کلاس تربیت‌بدنی پنهان کاری می‌کنند. شاید بتوان اغلب این دلایل را از دیدگاه نظریه‌های روان‌شناختی به‌ویژه دلایل انگیزشی، مورد بحث قرار داد. یکی از دلایل اصلی در این مسئله، ترس از شکست است. محققان روان‌شناسی «ترس از شکست» را همواره به‌عنوان یکی از دلایل علاقه‌نداشتن به مشارکت برشمرده‌اند. بدیهی است برای غلبه بر این مسئله باید از وجه رقابت‌زایی منفی در کلاس درس خودداری کنیم. وجه دیگر ترس از شکست، ترس از کامیاب‌نبودن و موفق‌نشدن در انجام حرکات و فعالیت‌های ورزشی است. فرصت‌های ایجاد لذت و پیروزی در فعالیت‌های کلاس و بهره‌مندی از روش‌های فراگیر و توجه به تفاوت‌های فردی افراد می‌تواند در این مسئله راهگشا باشد. برخی از دانش‌آموزان انتظاراتی از خود دارند که در فعالیت‌های کلاس محقق نمی‌شوند، مثل اینکه ممکن است برخی از آنان کمال‌گرا باشند. از سوی دیگر، ممکن است برخی از انتظارات معلمان نیز بالاتر از حد تصور باشند. در هر صورت، زمینه‌سازی برای کاهش انتظارات از عملکرد دانش‌آموزان می‌تواند در کاهش

مشارکت مؤثر در کلاس تربیت‌بدنی، همواره از دغدغه‌های اصلی معلمان و برنامه‌ریزان آموزشی بوده و هست. با وجود تلاش‌های زیاد معلمان، همچنان شاهد بی‌رغبتی، مشارکت‌نداشتن و پنهان کاری برخی از دانش‌آموزان در کلاس تربیت‌بدنی هستیم. گویا برخی از دانش‌آموزان مشارکت در کلاس تربیت‌بدنی را مشکل‌ساز یا نامطلوب می‌پندارند و این امر باعث بروز رفتاری در آنان می‌شود که از آن با عنوان «پنهان کاری» یاد می‌کنیم. منظور از پنهان کاری، بهانه‌تراشی، فرار، مخفی‌شدن یا هر فعلی است که در آن دانش‌آموز تلاش می‌کند در تمام یا بخشی از کلاس تربیت‌بدنی مشارکت نداشته باشد یا مشارکت خود را کاهش دهد. بدیهی است که کلاس تربیت‌بدنی به دلیل گستردگی فضا، ترس معلم تربیت‌بدنی از پیامد حقوقی و فرسودگی کاری، بیشتر از دیگر کلاس‌های درسی در معرض پنهان کاری دانش‌آموزان قرار دارد. این مسئله در دوره متوسطه بیشتر از دوره ابتدایی به چشم می‌خورد. دانش‌آموزان با توسل به راهکارهای گوناگون پنهان کاری می‌کنند. برای مثال، انجام اعمال منفعلانه (مانند نشستن)، وانمود به آسیب‌دیدگی، پنهان‌شدن در نقاط کور مدرسه (مانند سرویس بهداشتی)، بهانه‌جویی (مانند انجام تکلیف‌های ساعت بعدی)، لباس نیارودن، تظاهر به بیماری و... از مهم‌ترین

منظور از پنهان کاری، بهانه‌تراشی، فرار، مخفی‌شدن یا هر فعلی است که در آن دانش‌آموز تلاش می‌کند در تمام یا بخشی از کلاس تربیت‌بدنی مشارکت نداشته باشد یا مشارکت خود را کاهش دهد

پنهان کاری تأثیرگذار باشد. کاهش انتظارات از طریق عنصر ارزشیابی قابل اجراست. دلیل دیگر، ترس از شکست‌های اجتماعی است. برخی از دانش‌آموزان در رویارویی با هم‌کلاسی‌های دیگر خود احساس مثبتی ندارند، مثل اینکه ممکن است از طرف هم‌کلاسی‌ها مورد تمسخر قرار بگیرند یا آنان، او را در جمع خود نپذیرند. ریشه بسیاری از شکست‌های اجتماعی در وجه شخصیتی دانش‌آموزان نهفته است. در این شرایط پیشنهاد می‌شود که معلم با تدابیری بکوشد دانش‌آموزان را در فعالیتهای کلاسی درگیر کند. برای مثال در جایی که می‌توانند عزت‌نفس خود را بیشتر کنند، فرصت ارائه خود را داشته باشند و خود را به بقیه هم‌کلاسی‌های خود ثابت کنند.

مسئله بعدی نوع برنامه‌ریزی آموزشی است. شاید برخی از معلمان تجربه کرده باشند که در یک جلسه به دلیل تأکید بر یک رشته خاص ورزشی یا فعالیتهای یادگیری تحمیلی، شاهد بی‌رغبتی و مشارکت نکردن دانش‌آموزان باشند. یکی از قوانینی که در مدیریت این موقعیت‌ها کارگشاست، استفاده از فن آکاردئون است. در این فن، زمانی که در یک فعالیت یادگیری معلم احساس کند، دانش‌آموزان بی‌انگیزه یا بی‌رغبت‌اند یا آن تمرین و تکلیف برای آنان ملال‌آور و کسل‌کننده است، زمان

تکلیف یا تمرین را کاهش می‌دهد یا آن را قطع می‌کند. در مقابل، زمانی که در یک تمرین یا تکلیف دانش‌آموزان از انجام فعالیت لذت می‌برند و بانشاط و شاداب هستند، می‌تواند زمان آن را افزایش دهد. در هر صورت، بهره‌مندی از فعالیتهای یادگیری جذاب در کلاس درس، یکی از بهترین راهکارهای مقابله با پنهان کاری است. راهکار دیگر معلم برای مقابله با پنهان کاری، مدیریت صحیح کلاس است. نحوه سازمان‌دهی و گروه‌بندی و نحوه توزیع وسایل و تجهیزات، بخش‌هایی از اقدامات مرتبط با مدیریت کلاس درس هستند که می‌توانند بر انگیزه حضور دانش‌آموزان تأثیرگذار باشند. در مجموع، این یادداشت تلنگری برای معلمان تربیت‌بدنی است تا ریشه‌های اصلی پنهان کاری دانش‌آموزان در کلاس تربیت‌بدنی را کشف کنند و از راهکارهای لازم برای کاهش آن بهره ببرند. رسالت همه ما به‌عنوان معلم تربیت‌بدنی این است که سبک زندگی سالم و فعال در تمام طول عمر را در دانش‌آموزان نهادینه کنیم. از آنجا که این امر از طریق مشارکت فعال و منظم دانش‌آموزان در کلاس تربیت‌بدنی فراهم می‌شود، لازم است موانع این مشارکت‌ها شناسایی شوند و برای رفع آن‌ها اقدام شود.